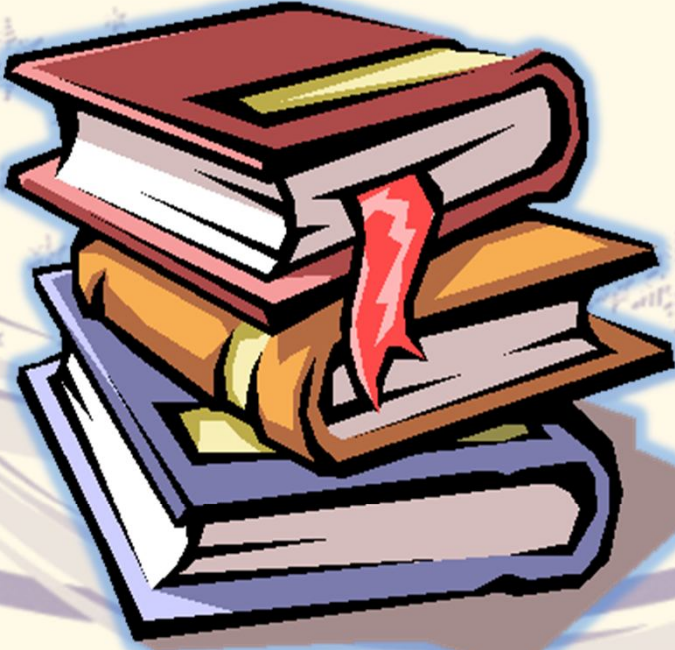

TEMEL HUKUK

Eğitimin İçeriği

1. Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge ve yönerge kavramları
2. Hukuk normlarının niteliği

Eğitimin Hedefi

- Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge ve yönerge kavramlarının ne anlama geldiğini bilmek.

Toplu Düzen Kuralı Olarak Hukuk

- Hukuk'un amacı insanlara hukuk disipliniyle ilgili bazı kavramları açıklamak ve hukuksal düşünce tarzı kazandırmaktır.
- İçerisinde yaşadığımız dünyadaki canlıların hareketlerini düzenleyen muhtelif kurallar vardır. Etrafımızda canlılar alemindeki bilinçli ya da bilinçsiz (insiyaki) bu düzeni kolaylıkla görürüz. Örneğin tilkinin avını saklaması; kırlangıcın yuva yapıp neslini devam ettirmesi vb.

Temel Hukuk

Düşünen ve konuşan, diğer bir söylemle eşrafül mahlukat (canlıların en şerefli) olan insan âleminde, bu kuralları daha net ve açık gözlemliyoruz. Bunlara “toplum düzen kuralları” denir. Sıkça yaşadığımız sürece karşılaştıklarımızı söylersek;

- Din kuralları
- Örf ve Adet kuralları
- Görenek kuralları
- Hukuk kuralları

Olmak üzere dört grup altında toplayabiliriz. İnsan yaşamını genellikle bu dört tür kural düzenler.

Temel Hukuk

- Bu açıklamalardan sonra, “hukuk nedir?” sorusunun cevabını verebiliriz.
- Hukuk; bireyin bireyle, bireyin devlet ve malla olan ilişkilerini düzenleyen kurallar bütünüdür. Kuşkusuz bu tanımı biraz daha açarak, “devletin diğer devletlerle” ya da “uluslararası kurum ve kuruluşlarla” olan ilişkilerini de bu tarife ekleyebiliriz. Böylece hukuk, hem ulusal sınırlar içindeki kişilerin (gerçek ve tüzel) ve hem de ulusal sınır ötesinde bulunanların münasebetlerini tanzim eder, yön verir.

Hukuk Türleri

- Genellikle hukukçular, hukuku ikili bir sınıflama altında toparlar:
 - Pozitif / İdeal hukuk
 - Maddi / Şekli hukuk

Pozitif / İdeal Hukuk

- Bir ülkede fiilen uygulanan bütün hukuk kuralları “Pozitif Hukuk”u oluşturur. Sözelimi; mahiyetini ileride göreceğimiz anayasa, yasa, yasa hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, genelge vb. kurallar “pozitif hukuk” içinde irdelenir.
- İdeal Hukuk;olması arzulanan doğal hukukun adıdır ki daha çok felsefik bir manayı ifade eder.Örneğin; herkes evinin önünü temiz tutsa, hiç kopyaya teşebbüs edilmese, insanlar birbirlerinin haklarına rıza gösterse vb. hep temenni ve dilekten ibarettir.
- Oysa gerçekler bambaşkadır ve çoğunlukla ideallerle örtüşmemektedir.

Maddi / Şekli Hukuk

- Maddi Hukuk; doğrudan doğruya toplumsal düzeni sağlayıp insan ilişkilerinde meydana gelen sorunları çözmeye yönelik hükümler içeren hukuk'dur. Tabii maddi hukukun olaylara nasıl, hangi koşullarda ve ne zaman uygulanacağına dair yol gösteren hukukun adı da, “şekli hukuk” dur.

Hukukun İşlevi

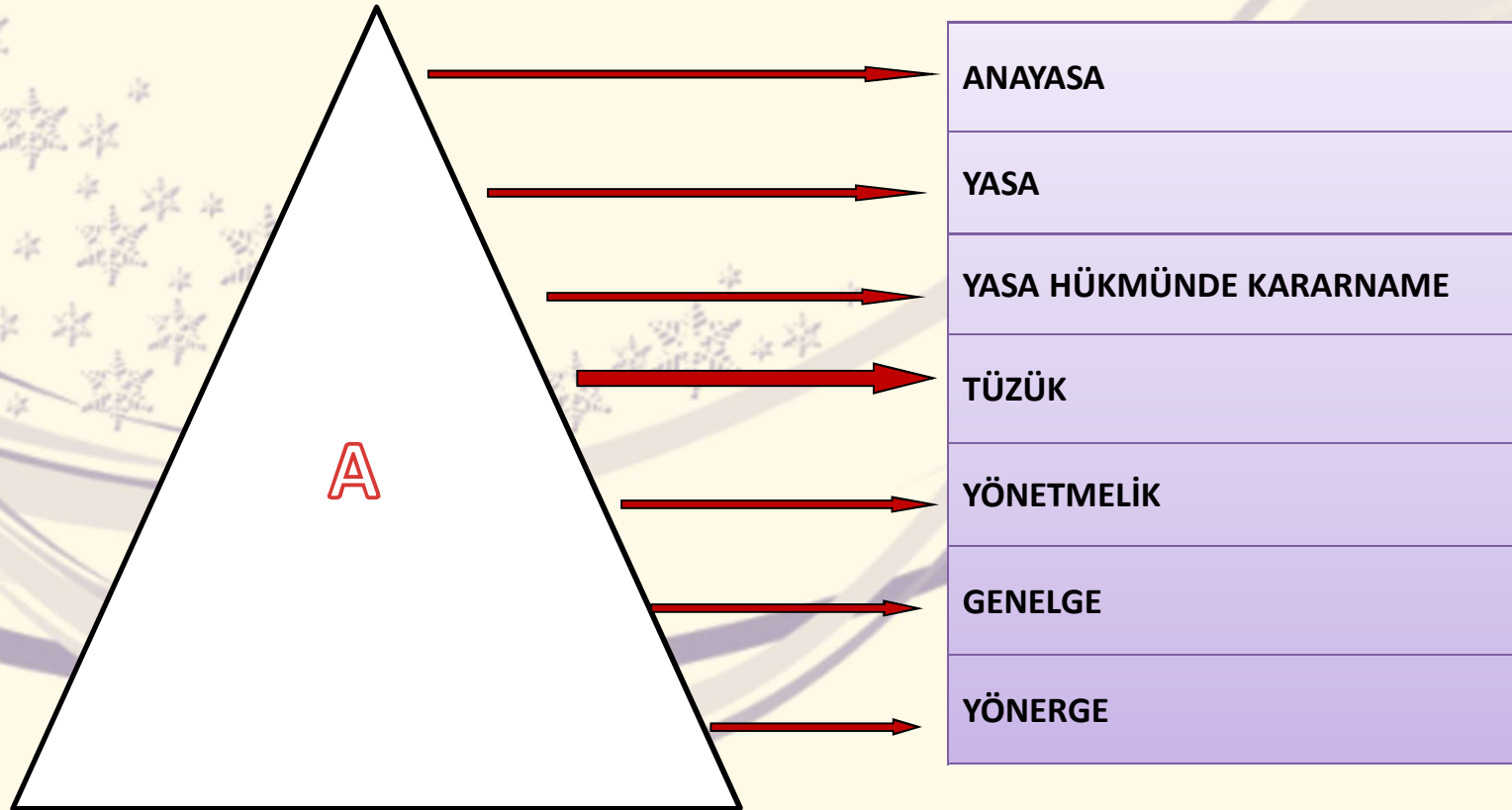
İnsanlığının doğumundan ölümüne dek ve hatta ölümünden sonra bile, hukuk bir takım işlevler görür. Diğer bir deyişle, hukukun çoğulcul amaçları vardır. Bunları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

- Toplumsal düzeni sağlamak
- Barışı sağlamak
- İstikrarı sağlamak
- Adaleti sağlamak
- Özgürlükleri sağlamak
- Güvenliği sağlamak

Pozitif Hukuk Bağlamında Normlar Hiyerarşisi

- Pozitif hukukun bir ÷lkede uygulanan hukuk olduğunu daha önce belirtmiştik. Bir hukuk düzeninde var olan hukuk kuralları ya da normları, dağınık bir şekilde değil, alt alta veya üst üstte düzenlenmiştir ki buna “normlar hiyerarşisi” ya da “hukuk düzeni piramidi” denir. Hans KELSEN tarafından geliştirilen bu kurala göre, alt basamakta yer alan norm geçerliliğini üst basamakta bulunandan alır ve ona uygun olmak zorundadır.

Pozitif Hukuk Bağlamında Normlar Hiyerarşisi

Pozitif Hukuk Bağlamında Normlar Hiyerarşisi

- Piramidin en üst noktasında anayasa, yasa, yasa hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, genelge vb düzenlemeler alta doğru silselesel olarak devam eder.
- Şimdi bu normlar hiyerarşisine uygun olarak, sırasıyla pozitif hukuk kurallarını inceleyebiliriz.

Anayasa

•Anayasa devletin şeklini, yapısını organlarının görev ve yetkilerini, bunların birbiriyle olan ilişkilerini, kişilerinin temel hakkı ve özgürlüklerini düzenleyen temel hukuktur. 2709 sayılı 1982 Anayasamızın dayandığı beş temel ilke vardır.

- Milli devlet ilkesi
- Demokratik ilkesi
- Laik devlet ilkesi
- Sosyal devlet ilkesi
- Hukuk devleti ilkesidir.

Anayasa

- Klasik manada devletin üç görevi olup, bunları karşılayan birbirinden bağımsız fakat koordineli çalışan üç organı mevcuttur. “Kuvvetler ayrılığına” göre çalışan ve “3 Y kuralı” olarak anılan bu organlar sırasıyla; yasama, yürütme ve yargıdır.
- Şekli anlamda anayasa, normlar hiyerarşisinin en üst sırasını işgal eden, kanunlardan farklı bir usulle konulup değiştirilebilen hukuk kurallarının bütünüdür. Anayasanın altında yer alan diğer hukuksal düzenlemeler, anayasa hükümlerine aykırı olamazlar.

Yasa (Kanun)

- Anayasadan sonra gelen ilk hukuksal düzenleme yasa ya da kanundur. Yürütme organınca (siyasal iktidar ya da bakanlar kurulu) hazırlanan hukuksal nitelikli tasarımların ki buna “yasa tasarısı” denir ilgili komisyonda görüşülüp benimsemesinden sonra, Meclis Genel Kurulunda maddeler itibariyle tartışılıp kabulü ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalanıp Resmi Gazete de yayımlanma süreçlerini tamamlayan düzenlemedir kanun.
- Eğer ilgili tasarımlar, Bakanlar Kurulunca değil de hak temsilcileri (milletvekilleri) tarafından hazırlanırsa, o zaman “yasa teklifi” veya “yasa önerisi” adını alırlar. Ancak bunların komisyonda kabul edilmeleri şansı oldukça azdır.

Yasa (Kanun)

- Genelde yasaların son maddesinden önceki maddesinde çıkan yasanın hangi bakanlıkça uygulanacağı ve ne vakit yürürlüğe gireceği hükmün altında alınır. Eğer buna ilişkin bilgi yoksa kanun, yayım tarihinin izleyen 45. günü uygulanmaya başlar.
- Belirtelim ki, Cumhurbaşkanı TBMM'den gelen yasaları imzalayıp, gerekçelendirerek, Meclise geri gönderebilir; buna “veto” denir. Cumhurbaşkanı bir yasayı iki kez veto edemez. Bunların beraber, Devlet Başkanının veto edemediği yasalar da vardır. Sözelimi bütçe yasası.

Yasa Hükümünde Kararname

- Yasa hükmündeki kararname yasama organının ürünü olan kanun ile bir siyasal iktidarın tasarrufu bulunan düzenleme arasında yer alır. Bu hem bir yasa hem de kararnamedir. Yasadır çünkü daha evvel çıkarılan bir yasayla konusu süresi mahiyeti ve uygulanacağı alan belirtilmek kaydıyla hükümete böyle bir düzenleme yapma yetkisi verilmektedir. Ya da meydana gelen fevkalade bir durum (deprem, ayaklanma, salgın hastalık vb.) nedeniyle siyasal iktidar o fevkalade durumları gerektirdiği ve acil önlemleri alarak uygulamaya koymakta ve fakat yasama meclisini 24 saat zarfında toplantıya çağırarak aldığı önlemleri TBMM'nin iradesine sunmaktadır. Meclis kabul veya ret eder. Doğal olarak meclisin kabul etmesiyle önlemler işlerliğini devam ettirirler. Kabul görmemesi halinde bunların yürürlükten kalkacakları aşikardır.

Yasa Hükümünde Kararname

- Yasa hükmündeki kararnameler tıpkı kanunlar gibi Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır ve Resmi Gazete’de yayınlanırlar. Bunlar yayınladıkları gün yürürlüğe girerler.
- Anayasamızın 91. maddesi uyarınca yasa hükmünde kararname çıkarma yetkisi olan Bakanlar Kurulu anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümündeki siyasi haklar ve ödevler konusunda bu yetkisini kullanama.

Yasaların Hükümünde Kararnamelerin Anayasa Uygunluk Denetimi

- Yasalar yasa hükmündeki kararnameler ile TBMM içtüzüğü hükümleri Anayasa ile uyumlu olmak zorundadırlar. Bunların denetimi anayasa mahkemesince yapılır. Anayasa mahkemesi şekil ve içerik bakımlarından denetler. Anayasayla ilgi değişiklikleri ise salt şekil yönünden inceler. Belirtelim ki olağanüstü ve sıkıyönetim hallerinde Cumhurbaşkanlığının Başkanlığında toplanarak çıkarılan yasa hükmündeki kararnameler hakkında anayasa aykırılı iddiasıyla anayasa mahkemesinde iptal davası açılmaz. İptal davasını Cumhurbaşkanı ana muhalefet partisi ile TBMM'deki mevcut milletvekilleri 1/5i açabilir.

Tüzük

TÜZÜK

- Bakanlar kurulu yasaların uygulamasını göstermek ya da kanunla emredilen işleri belirtmek üzere kanuna aykırı olmamak ve Danıştay'ın incelemesinden geçirilmek koşuluyla tüzükler çıkarabilir. Bir hükümet tasarrufu olan tüzük Cumhurbaşkanınca imzalanır ve Resmi Gazete yayınlanır.

Yönetmelik

- Anayasamızın 124. maddesi uyarınca yönetmelik Başbakanlık bakanlıklar ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından görev alanlarıyla ilgili kanunların ve tüzüklerin uygulamasını sağlamak maksadıyla çıkarılan hukuksal düzenlemelerdir.
- Yönetmelik kanun ve tüzüklere aykırı olamazlar. Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazete’de yayımlanacağı kanunla belirtilir.

Tebliğ

- Tebliğ hukuksal durumları ilgili kimselere duyuru üzere üst makamlarca yazılan açıklamalardır. Bunlar hiyerarşik yönden kendinden önce gelen yasal düzenlemelere (yönetmelik tüzük kanun) aykırı olamazlar.

Genelge (Tanım Sirküleri)

- Genelge, üst yönetim birimlerince özellikle yasal düzenlemelerin nasıl yorumlanması ve uygulanması gerektiği hususlarında alt yönetim kademelerine ve bütün ilgilere gönderilen ayrıntılı düzenlemelerdir.

Yönerge

- Herhangi bir konuda takip edilecek yol ve yöntem için üst makamlardakiler tarafından astlara verilen buyruğa (yönerge) denir. Bazen bu hukuksal kavram “talimat” ya da “direktif” olarak adlandırılır. Üstün asta vereceği talimatın yasalara uygun olması gerekir. Yasaya uygun olmayan talimat ya da direktifi astın yerine getirmesi istenemez. Üstün aşarı halinde bunun asta yazılı yapması icap eder.

Pozitif Hukuk Bağlamında Normlar Hiyerarşisi

- Şimdiye kadar yapılan açıklamalardan anlaşıacağı üzere en alttan en üst hukuksal düzenlemeye doğru bir normlar hiyerarşisi mevcuttur ve alt kademedeki düzenleme kendinden öncekiyle örtüşmek zorundadır. Aksi halde uygulanmaz üst norm geçerlilik kazanır.

TEŞEKKÜR EDERİZ

